

Spárta katonai állama

Tematika:

1. A görög történelem hajnalán
2. A görög istenek – a görög vallás – az olümpia
3. **Athén társadalma és állama**
4. Spárta katonai állama
5. A görög-perzsa háborúk

A tehetségfejlesztő foglalkozások 2 óra időtartamúak.

A foglalkozások szerkezeti felépítése:

1. Motiválás, ráhangolás a témára – játékos, nagycsoportos feladattal (5 perc)
2. Kiscsoportok kialakítása, feladatmeghatározás, a feladat elvégzése (25 perc)
 - a) Csoportmunka
 - b) A feladat eredményének bemutatása
3. Egyéni feladat meghatározása (15 perc)
 - a) Egyéni feladat elvégzése
 - b) Az elvégzett feladat eredményének bemutatása egyenként
4. Ismeretközlés (20 perc)
5. Villámverseny (5 perc)
6. Internetes feladat megbeszélése – otthoni munka előkészítése (10 perc)
7. Játékos feladat (10 perc)

Spárta katonai állama – 1. tehetségfejlesztő téma

- Száray Miklós: Történelem I. Nemzeti Tankönyvkiadó Forrás pontos megjelölése!!!!
- Herber–Martos–Moss–Tisza: Történelem I.
- Történelmi olvasókönyv – Ókor (Borhy László) Nemzeti Tankönyvkiadó Bp. 1994
- Usborn: Képes világtörténelem – A görögök Park Knyvkiadó 1990.
- Középiskolai Történelmi Atlasz

Spárta (Száray)

Fogalmak	Személyek/istenek	Események	Évszámok	Topográfia
dór	Plutarkhosz			Peloponnészosz
akháj	Lükurgosz			Eurótasz-völgy
helóta	Theopomposz			Lakónia
vagyoni különbség	Thuküdidész			Taügetosz
leigázott				Parnón
perioikosz (körüllakó)				
állami rabszolgaság				
peloponnészoszi szövetség			Kr. e. 550 k.	
spártai nevelés				
krüpteia				
állami nevelés				

Gazdaság	Államszervezet
vaspénz	28 vén (vének tanácsa – geruszia)
„osztályrész” 9000 parcella	2 király
mérő	5 felügyelő (ephorosz)
vasércbányászat	apella (népgyűlés)
kézműipar	arisztokratikus államszervezet

Extra adatok (egyéb tankönyvekből)

Lakedaimón

nemzetségi rend

Pontszám: 13 pont

A tanulók két kis papírlapot kapnak, amelyeken a korábban tanult görög nevek, fogalmak szerepelnek. Mindegyiknek megvan a párja (esetleg egynél több megfelelője is).

Knósszosz – labirintus
Trója – faló
Mükéné – akropolisz
Thészeusz – Ariadné
Párisz – Heléné
Delphoi – Apollón
Olümpia – Zeusz
Poszeidón – szigony
Drakón – sárkány
Szolón – szeiszakhtheia
Kleiszthenész – osztrakiszmosz
Hippiász – Hipparkhosz
Metoikoszok – idegenek
Homérosz – Iliász
Akhilleusz – Hektór

Egy tanuló elindítja a játékot az egyik kártyájával, majd csatlakoznak hozzá. Minden jó csatlakozás 1 pontot ér.

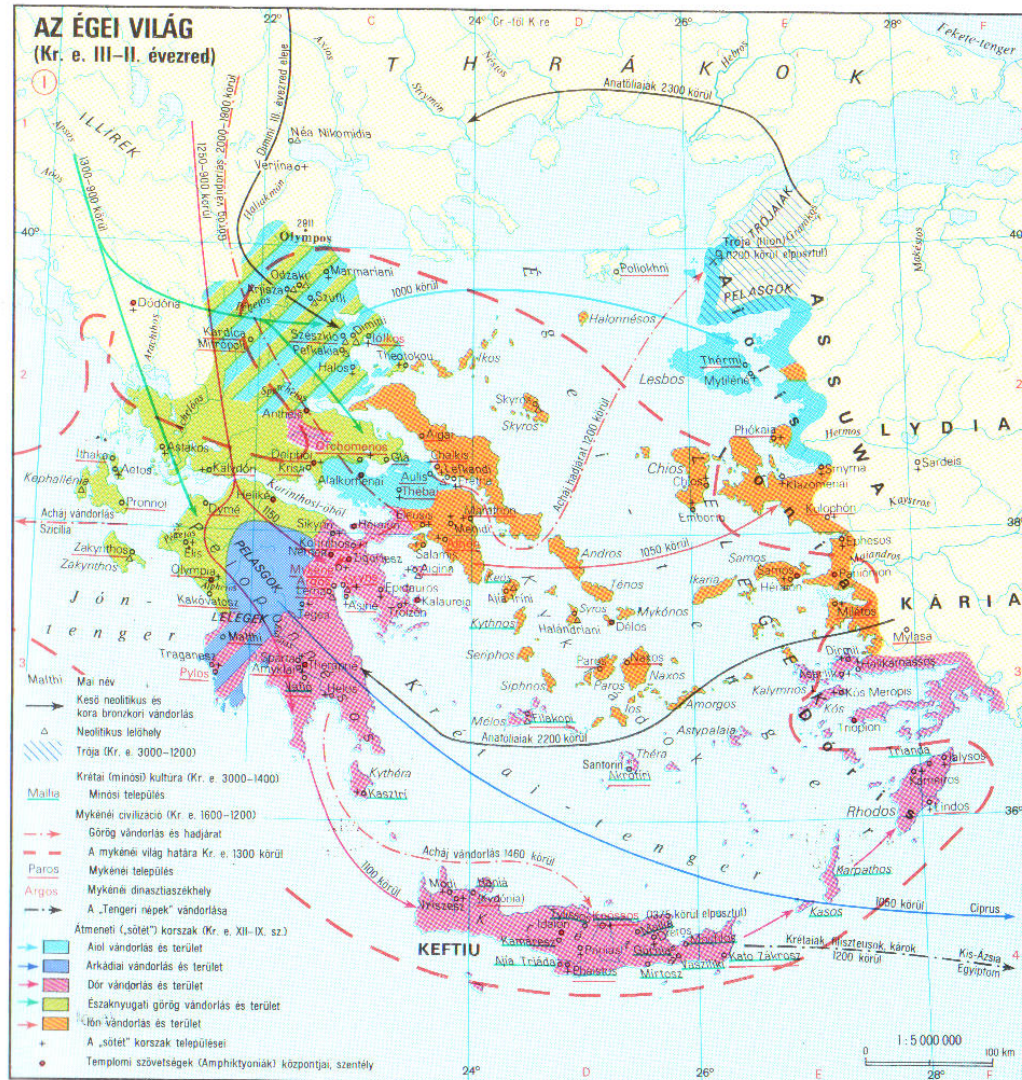
Értékelés/1

[illegible]

2. Kiscsoportok kialakítása, feladatmeghatározás, a feladat elvégzése (20 perc) 10 pont

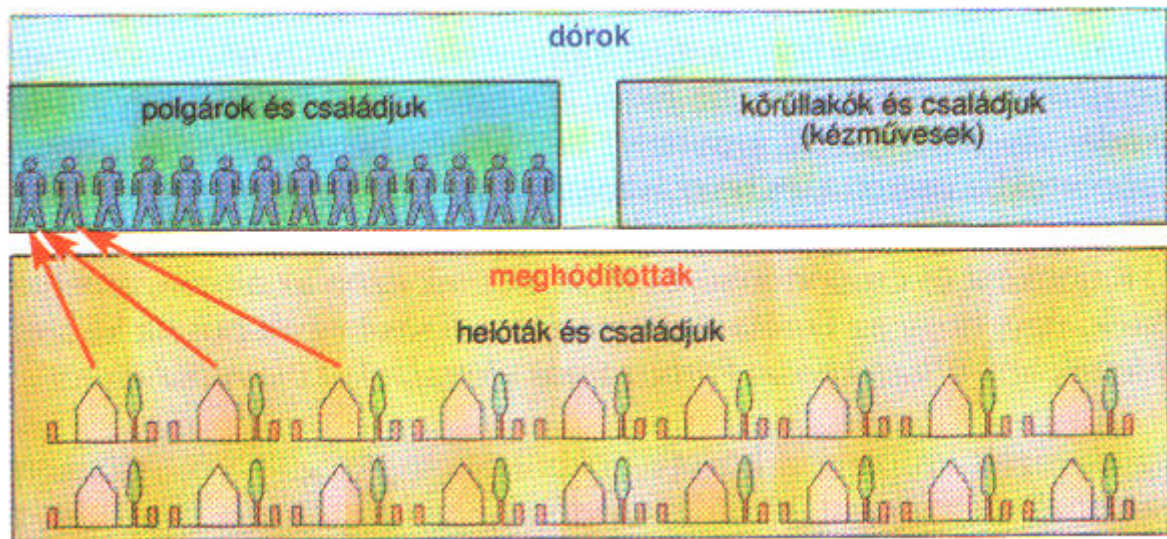
A spártai állam kialakulása, társadalmi rétegződés, államszervezet

1. csoport feladata

- Milyen görög törzsek telepedtek le Hellasz területén?
- Melyik volt az első görög csoport, hol telepedtek le?
- Mikor kezdődött el a többi törzs letelepedése?
- Milyen körülmények között jöhetett létre a spártai állam?

2. csoport feladata

„Lükurgosz második és legmerészebb politikai reformja a föld felosztása volt. (...) Rábírta tehát polgártársait, hogy minden megművelhető földet nyilvánítsanak köztulajdonnak, és osszák fel újra olyan módon, hogy a teljes egyenlőség és közösség alapján éljenek. A legerényesebb ember legyen egyszersmind a legelső, s ne legyen más különbségtétel, mint az aljasság eltörlése és a jó tettekért kijáró dicséret.

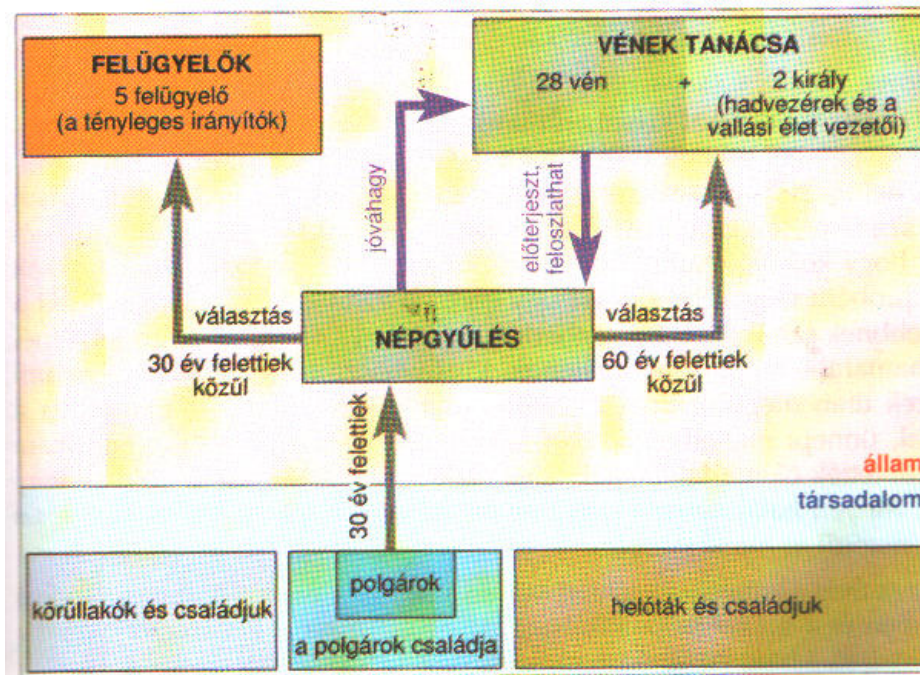
Szavait valóra váltotta, s Lakónia [Spárta] többi részén harmincezer parcellát osztott ki a perioikoszoknak (kőrüllakók), a Spártához tartozó területeken pedig kilencezret, ennyi volt ugyanis a spártai (polgár) igényjogosultak száma. (...) Minden parcella akkora volt, hogy hetven mérő árpat teremjen a férj és tizenkét mérőt a feleség részére, ezenfelül pedig ugyanilyen mennyiségű szőlőt és olajbogyót. Lükurgosz úgy gondolkodott, hogy ennyi föld elegendő minden embernek ahhoz, hogy jólétben és egészségben éljen, másra pedig úgyszincs szüksége. (...).

Megkísérelte az ingó vagyon felosztását is, hogy teljesen megszüntessen minden egyenlőtlenséget és aránytalanságot. Amikor azonban látta, hogy az emberek képtelenek elviselni vagyonuk köztulajdonba vételét, más megoldást keresett, és állami intézkedésekkel kísérelte meg a kapzsiság leküzdését. Először is minden arany- és ezüstpénzt kivont a forgalomból, és elrendelte, hogy fizetési eszközül csak a vasat szabad használni. (...)

A földeket a helóták művelték. és (...) szolgáltatásokkal tartoztak.” (Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok. Lükurgosz élete)

- Milyen rétegek alkották Spárta társadalmát?
- Milyen volt a számarányuk?
- Hogyan befolyásolhatta a számarány az állam berendezkedését?

3. csoport feladata

„Lükurgosz több újítása közül az első és legjelentősebb a vének tanácsának felállítása volt. (...) A huszonnyolc vén mindig a királyhoz csatlakozott, amikor ellensúlyozni kellett a népuralom túlkapásait, viszont a népet erősítette, amikor arról volt szó, hogy zsarnokságra ne kerülhessen sor. Ha a sokaság összegyűlt, véleményét a többiek közül senkinek sem volt szabad elmondania, a nép a vének tanácsa tagjaitól és a királytól előterjesztett javaslat megvitatására volt hivatott. Később (...) a következőkkel egészítette ki a törvényt: ha a nép ferde végzést fogad el, az idősök és a vezetők távozzanak, vagyis ne hagyják jóvá, hanem vonuljanak el, és oszlassák szét a népet. (...)

A geruszia [vének tanácsa] tagjait, mint mondtuk, [Lükurgosz] először azok közül választotta ki, akiknek részük volt terve megvalósításában. Később az elhunyt helyébe a hatvan éven felüliek közül azt állította, akit erénye miatt a legkitűnőbbnek ítélték (...). A választás a következőképpen ment végbe: amikor az ekkleszia [népgyűlés] összejött, az e célra kiválasztott férfiak bezárkóztak egy közeli házba, úgyhogy sem ők nem láttak, sem őket nem látták, éppen csak az összegyűlt lárma hallották, mert — mint egyébként — a pályázók közül is a kiabálás erőssége szerint választottak. Ezek nem mind egyszerre, hanem sorsot húzva egyenként vonultak be, és szótlanként mentek át a gyűlés színhelyén. A bezárkózott vének írott táblát tartottak a kezükben, arra minden esetben feljegyezték a kiabálás erősségét, anélkül, hogy tudták volna, kinek kiabálnak. Csak azt tudták, hogy az illető elsőnek, másodikként, harmadikként stb. vonult be. Aki a legerősebb és leghuzamosabb tetszésnyilvánítást kapta, azt jelentették ki [a geruszia tagjának]...” (Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok. Lükurgosz élete)

- Milyen jogköre volt az egyes állami szerveknek?
- Milyen sajátosságai voltak a választási rendszernek?

3. Egyéni feladat (15 perc) 5 pont

Lükurgosz elhatározta, hogy leküzdi a fényűzést, és kiirtja a gazdagság utáni vágyakozást. Ezért hozta létre a közös étkezések rendszerét. A spártaiaknak együttesen, a közös és előírt ételeket kellett elfogyasztaniuk. Otthon nem volt szabad drága párnákra és asztalokra dőlve étkezniük, hogy titokban szakácművészi ügyeskedéssel hizlalják magukat, mint a falánk állatok, és erkölcsikkel együtt testüket is megrontsák.

A közös étkezésekre eljártak a fiúk is. Meghallgatták itt az államügyekről folyó beszélgetést, szemmel kísérhették a tréfálkozásokat, megszokták a gúnyolódást, valamint azt, hogy neheztelés nélkül tűrjék, ha velük gúnyolódnak. Mert azt is spártai tulajdonságnak tartották, hogy értsék a tréfát.

Az ételek közül a fekete levest becsülték leginkább, úgyhogy az idősebbek nem is kértek a húsból, hanem átengedték a fiataloknak, ők maguk a levesből laktak jól. Mértékletes ivás után lámpa nélkül mentek haza. Mert nem volt szabad lámpával járniuk, hogy sötét éjszaka is bátran, félelem nélkül közlekedjenek.

Lükurgosz írott törvényeket nem hozott. Véleménye szerint ugyanis az állam boldogulását és jó erkölcsét biztosító rendeleteknek az állampolgárok megszokott életrendjébe belegyöke-rezve kell szilárdan fennmaradniuk. A kényszernél pedig erősebb kötelék a szabad választás, amelyet a nevelés olt az ifjakba. A törvényhozás lényeges feladatainak megoldását tehát teljességgel a neveléstől várhatta.

A nevelést tartotta a törvényhozó legfontosabb és legszebb munkájának. Éppen ezért az elején kezdte, és figyelmét tüstént a házasságok és születések dolgaira fordította. A lányok szervezetét futóversenyekkel, birkózással, diszkosz- és gerelyvetéssel edzette, hogy a megszületendő magzatok az erős testben jobban fejlődjenek, a lányok maguk pedig a szülést kel-lő erővel várják, a fájdalmakat szépen és könnyen viseljék.

A házasság pedig leányrablás útján ment végbe. De nem kicsiny, nem is éretlen lányokat vettek nőül, hanem virágzókat és férfihoz illőket. Lükurgosz véleménye szerint a gyermekek az állam közös tulajdonai voltak, éppen ezért azt akarta, hogy polgárai a legkiválóbbaktól szülessenek.

A csecsemő felnevelése nem az apa belátásától függött. Ha a legidősebb törzstagok, akiknek a gyermeket szemügyre vételre be kellett mutatni, a csecsemőt jó kötésűnek, erősnek találták, kiutaltak neki egy földrészt, és elrendelték felnevelését. Ha viszont csenevész és idétlen volt, kivitették a Taügetosz egy szakadékos helyére, mivel sem neki, sem az államnak nem elő-nyös, ha egy nem egészségesnek született, erőtlen gyermek életben marad. A gyermekneve-lést ügyesen és gondosan intézték, hogy pályázás nélkül a csecsemők tagjai és egész teste szabadon maradjon. Mihelyt betöltötték hetedik évüket, csoportokba osztva hozzászoktatták őket, hogy mindenkire nézve kötelező fegyelem alatt, közösen nevelkedjenek, együtt játssza-nak és foglalatoskodjanak. Vezetőül olyat állítottak melléjük a csoportból, aki kitűnt értelmi képességeivel, és aki legbátrabb volt a küzdelemben. Erre tekintettek, parancsaikra hallgattak, túrték fenytéseit. Így ez a nevelés az engedelmeskedés iskolája volt. Műveltségre annyiban törekedtek, amennyiben hasznuk ígérkezett belőle. Egyébként egész nevelésük arra irányult, hogy példásan engedelmeskedjenek, minden fáradalmat elviseljenek, és győzzenek, ha fegy-vert kell fogni. Amint idősebbek lettek, gyakorlataikat is nehezítették, hajukat lenyírták, több-

nyire lábbeli nélkül jártak. Testüket nem kényeztették fürdőkkel és olajjal. Csoportosan együtt aludtak azon az almon, amelyet maguk gyűjtöttek pusztá kézzel.

Tanították a gyermekeket arra is, hogy csípős szellemességgel szólaljanak meg, és kevés szavuknak is mély értelme legyen. Az ének- és zeneoktatásra legalább annyi gondot fordítottak, mint a megfontolt és tiszta beszédre. Énekeikben volt valami fullánk, amely bátorságot ébresztett, és lelkes tettvágyra buzdított, előadásuk is egyszerű és cicomátlan, tartalmuk komoly és erkölcsös volt.

A nevelés kiterjedt a korosabbakra is. Senki sem élhetett kényére-kedvére, hanem mintha katonai táborban volna. Lükurgosz nem sajnálta polgártársaitól a szabadidőt, viszont teljesen eltiltotta őket a köznapi mesterségektől. A fáradságos munkával járó vagyongyűjtésre senki sem adta magát, minthogy a gazdagság minden jelentőségét és becsületét elvesztette. Mivel az életmód és a közügyek intézése szigorúan meg volt határozva, az emberek tudomásul vették, hogy nem a magukéi, hanem az államéi.

A nők feladata az volt, hogy egészséges fiúkat szüljenek. Ők is erős testedzésben részesültek, valamint zenét és táncot tanultak. A harcba induló férfiaknak ezekkel a szavakkal adták át a pajzsot: „Ezzel, vagy ezen!” A tömör, lakonikus (Lakonia = Spárta vidéke) mondat azt fejezte ki, hogy a felnőtt vagy fiú inkább elesett hősként kerüljön vissza Spártába, minthogy a csatából megfutamodó gyáva hírébe keveredjen. Az ékszereket, díszes ruhákat megvetették. A spártai állam a külvilágot kizárta, bár kereskedniük nekik is kellett.

A tanulók felosztása két csoportra (fiúk – lányok)

- Hogyan nevelték a fiúkat?
- Hogyan nevelték a lányokat?
- Mi az, ami számotokra elfogadható, és mi az, ami nem?

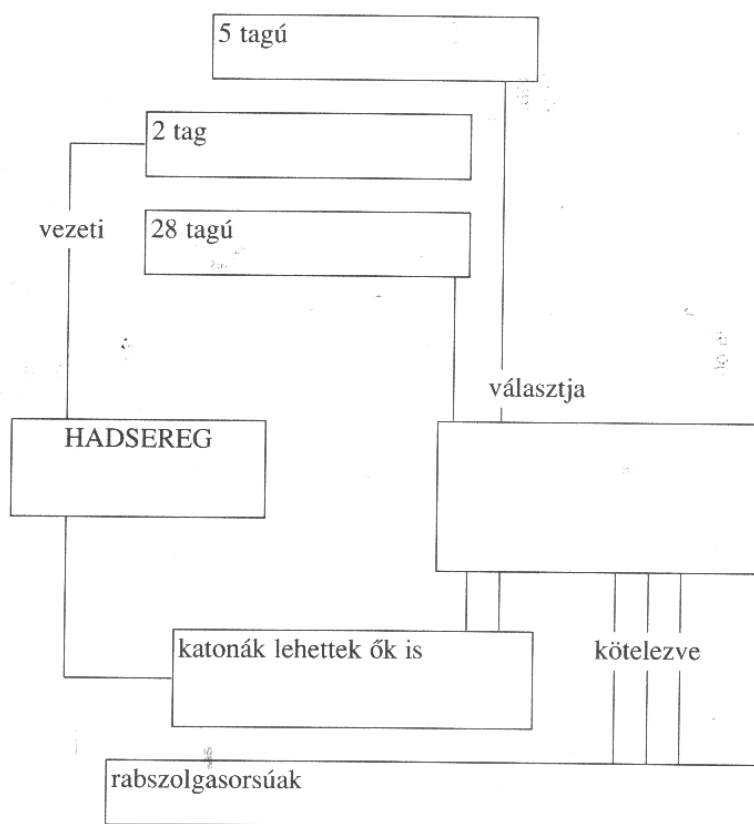
4. Ismeretközlés (20 perc)

Spárta a Kr. e. 5. században

Szemponatok	Spárta								
Földrajzi helye	Peloponnészoszi-félsziget								
Társadalma	Dór hódítók: - arisztokrácia (teljes jog) Céljuk: a nemzetiségi rend viszonylagos egyenlőségének biztosítása (állami földtulajdon). <table> <tr> <td><u>gazdaságilag</u></td><td><u>neveléssel</u></td></tr> <tr> <td>földparcellázás</td><td>katonai jellegű</td></tr> <tr> <td>sorshúzás</td><td>állami nevelés</td></tr> <tr> <td>helóta munkaerő</td><td>(krüpteia)</td></tr> </table> a legidősebb fiú öröklési joga - perioikoszok (körüllakók, politikai jog nélküli szabadok) Meghódítottak és leigáztak: - helóták (állami tulajdonban lévő rabszolgák) - betelepülő idegenek: rendszeres kiűzésük A társadalmi törekvések ellenére: gazdasági és társadalmi differenciálódás valósult meg a teljes jogúak körében is!	<u>gazdaságilag</u>	<u>neveléssel</u>	földparcellázás	katonai jellegű	sorshúzás	állami nevelés	helóta munkaerő	(krüpteia)
<u>gazdaságilag</u>	<u>neveléssel</u>								
földparcellázás	katonai jellegű								
sorshúzás	állami nevelés								
helóta munkaerő	(krüpteia)								
Gazdasági élete	Földművelés Kereskedelem korlátozása (vaspénz használata)								
Állami berendezkedése	Arisztokratikus királyság: 2 király 28 vén 5 felügyelő arisztokratikus népgyűlés (apella)								

5. Villámverseny (5 perc) 6 pont

Pótoljátok a hiányzó adatokat!

6. Internetes feladatok kijelölése, megbeszélése (10 perc)

7. Játékos feladat (5 perc) 5 pont

Miben különbözött Spárta Athéntól? Legalább 5 különbség felsorolása szükséges.